

MONITORING TWEEDE FASE, 2001-2002
VERSLAG VAN PEILING 1 ONDER STARTERS '98 EN STARTERS '99
(inclusief de nabespreking met een steekproef van scholen)

November 2001

Thema's

Het schooljaar 2001-2002 is het vierde jaar waarin in het kader van de Tweede Fasemonitor peilingen onder scholen worden georganiseerd. Dit is het verslag van de eerste van twee peilingen in dit schooljaar. In deze peiling werden vier thema's aan de orde gesteld:

- de keuzes van leerlingen voor stromen, profielen en vakken;
- zittenblijven en slagen/zakken;
- gezakte leerlingen: aanbod en keuzes;
- de opstroom van mavo naar havo en havo naar vwo.

Respons

De enquête werd zowel onder de starters '98 (vroeg starters) als onder de starters '99 (late starters) afgenomen. Het formulier werd aan 556 scholen/adressen gestuurd. Het werd door 235 scholen ingevuld en teruggestuurd. Dat is een respons van 42%. Bij de laatste peiling in het vorig schooljaar was de respons 54%. De respons is dus aanzienlijk lager, maar is groot genoeg om betrouwbare gegevens aan te kunnen ontleen.

Niet alle formulieren kwamen op tijd binnen, daardoor kon een zeer beperkt aantal inzendingen (3) niet meer meegewogen worden. Dit verslag is derhalve gebaseerd op de gegevens van 232 scholen (zie vraag 0 hieronder: 74% late starter, 26% vroeg starter). Van in totaal iets meer dan 77.000 leerlingen zijn de gegevens m.b.t. de keuze voor stromen, profielen en vakken ingevoerd. De respons onder vroeg en late starters is nagenoeg gelijk, immers in 1998 startten 125 scholen (ongeveer een kwart) met de vernieuwde tweede fase. Bij de verwerking van de antwoorden is bekeken of de vroeg starters en late starters significant van elkaar verschillen in de beantwoording. Afwijkingen bleken net zoals in voorgaande peilingrondes steeds zeer gering en niet significant.

Verslag en bijlage

Dit verslag bestaat uit een beschrijving van de belangrijkste uitkomsten van onderzoek en bevat aanvullingen, preciseringen en kanttekeningen die voortkomen uit een bespreking van een concept-verslag met een steekproef van scholen op 31 oktober. Na het verslag treft u als bijlage de vragen aan die de scholen werden voorgelegd, met daarbij in percentages de onderzoeksuitkomsten. Die bijlage stelt u in staat zelf de details van de onderzoeksuitkomsten te bekijken. Voorafgaand aan elke vraag in de bijlage staat aangegeven hoeveel scholen de desbetreffende vraag hebben beantwoord (n=...).

Vraag 0

Onze school is:

n =232

a	vroeg starter op zowel de vwo- als de havo-afdeling	10% (22)
b	vroeg starter op alleen de vwo-afdeling	16% (38)
c	vroeg starter op alleen de havo-afdeling	0% (1)
d	late starter	74% (171)

De keuzes van leerlingen voor stromen, profielen en vakken (vragen 1 t/m 3)

Om na te gaan of er sprake is van veranderingen in het keuzegedrag van leerlingen en zo ja, welke omvang die verschuiving zou hebben, is de scholen in deze peiling wederom gevraagd in te vullen hoeveel leerlingen van hun school voor een bepaalde stroom of een bepaald profiel kozen. De scholen is ook in de vorige twee jaar gevraagd deze gegevens aan te leveren, waardoor een overzicht van 3 jaar gegeven kan worden.

Voor het eerst zijn de peilingsgegevens (verzameld op grond van de vrijwillige medewerking van scholen) naast de officiële cijfers van de Integrale Leerlingen Telling (ILT) gelegd, die gebaseerd zijn op de gegevens van alle scholen in Nederland. De uitkomsten komen nagenoeg overeen. Wel hanteert het ILT een iets andere benadering: daar wordt niet van stromen gesproken, maar van de combinaties EM-CM en NG-NT. Afwijkingen blijven (in afgeronde getallen) beperkt tot 1% per profiel. Op grond daarvan menen we te mogen concluderen dat de gegevens uit deze peiling die gebaseerd zijn op 42% van het scholenbestand voor havo en/of vwo, net als in vorige jaren representatief zijn voor het geheel.

Stromen of profielen

In voorgaande jaren waren er al weinig scholen die op de havo de leerlingen eerst in een stroom groepeerden; dat percentage lijkt gaandeweg verder terug te lopen (van 8, via 7 naar nu 5%). Op het vwo groepeerde in de vorige twee jaren iets minder dan de helft van de scholen de leerlingen eerst in stromen. Op dat vlak lijkt daar sprake van stabilisatie: van de scholen die meewerkten aan dit onderzoek laat 45% in de 4^e klas de leerlingen eerst voor een stroom kiezen. In de 5^e klas is het percentage scholen dat leerlingen nog in stromen indeelt verwaarloosbaar.

Tijdens de bespreking van de uitkomsten van onderzoek met een steekproef van scholen werd door enkele scholen die nu het onderwijs eerst in stromen organiseren, opgemerkt dat ook zij overwegen dat in de toekomst niet meer te doen. Hun beweegredenen om wellicht vanaf volgend jaar meteen in de 4^e met profielen te beginnen:

- de werkdruk voor leerlingen wordt lager;
- de ervaring wijst uit dat profielvoorkeuren bij leerlingen zo goed als stabiel zijn, door de leerlingen uitstel van keuze te bieden, verandert de profielkeuze slechts in een enkel geval;
- door stromen kiezen te veel leerlingen in de 5^e klas voor NT (ook leerlingen voor wie dit profiel minder geschikt is);
- door periodiseren is het beter/eerder mogelijk leerlingen die een verkeerde profielkeuze hebben gemaakt, tussentijds naar een ander profiel te loodsen (bij periodiseren wordt de noodzaak om eerst "stromen" aan te bieden kleiner).

Er zijn geen opmerkelijke verschillen tussen vroege en late starters. Die waren er bij vorige peilingen wel: een groter percentage vroege starters startte in stromen. De huidige cijfers betekenen dat een deel van de voorlopers tijdens de invoeringsjaren er toe is overgegaan in de 4^e klas meteen met profielen te starten (voor verklaringen: zie hierboven).

4 havo			
Stroom	1999-2000 (circa 8%)	2000-2001(circa 7%)	2001-2002 (circa 5%)
M-stroom	70%	67%	65%
N-stroom	30%	33%	35%

4 vwo			
Stroom	1999-2000 (circa 45%)	2000-2001(circa 44%)	2001-2002 (circa 45%)
M-stroom	48%	47%	49%
N-stroom	52%	53%	51%

Profielkeuze havo

In 4 havo wordt een opvallende stabiliteit in de keuzepatronen van leerlingen zichtbaar: de maatschappijprofielen blijven circa 70% van de leerlingen trekken, de natuurprofielen circa 30%. Wel is er enige verschuiving zichtbaar van NT naar NG: van circa 15-15% naar circa 17%(NG)-13% (NT). De scholen aanwezig tijdens de nabespreking verklaren die lichte daling uit wijzigingen van de instroomeisen in het hoger onderwijs: NG geeft nu ook toegang tot technische studies. Tijdens die bespreking bleek dat scholen vervolgens zeer verschillend handelen, waardoor de significante verschillen tussen scholen zich laten verklaren. Sommige scholen stimuleren sterk NT, omdat ze dat profiel als beste (en/of 'enige') weg zien naar technische studies. Andere scholen proberen bij sommige leerlingen de keuze voor NT juist te ontmoedigen: immers met NG verwerf je bijna dezelfde doorstroomrechten en dat profiel wordt als minder moeilijk gezien.

Het profiel Cultuur en maatschappij werd ook dit jaar weer door iets meer dan 30% van de leerlingen gekozen, het profiel Economie en Maatschappij stabiliseerde zich op iets minder dan 40%.

De verschuiving van het profiel Natuur en Techniek naar Natuur en Gezondheid werd vorig jaar door schoolleiders voorspeld. Hun voorspellingen baseerden zij op veranderingen binnen de instroomeisen van het hoger onderwijs, waardoor opleidingen die eerst alleen met NT toegankelijk waren ook voor NG-leerlingen open werden gesteld. Schoolleiders verwachtten toen echter een veel grotere verschuiving van NT naar NG ("NT loopt leeg"), dan zich nu blijkt voor te doen. Dat neemt niet weg dat op een niet onbelangrijk aantal scholen zich wel degelijk behoorlijke verschuivingen hebben voorgedaan, waardoor NT op die scholen inderdaad zo goed als 'leeg' blijft. Dat resulteert waarschijnlijk in 'dure groepjes': op de havo doordat het percentage leerlingen dat voor een natuurprofiel kiest sowieso relatief klein is (circa 30% voor NG en NT samen), op het vwo doordat op veel scholen het aantal leerlingen per leerjaar gering is. Er zijn echter ook zonder veel moeite scholen te vinden waar het percentage leerlingen dat kiest voor NT toeneemt.

Tijdens de nabespreking wordt opgemerkt dat door geringe deelname voor een bepaald profiel er eigenlijk niet of nauwelijks sprake is van een grotere organisatorische last. In feite gaat het om een financiële last. Deze wordt echter niet of nauwelijks beïnvloed door de mate van profieldeelname. Er moeten weliswaar kleine groepen geformeerd worden, maar of die groepen 5 of 8 leerlingen groot zijn, maakt op zich niet uit. Bij minder deelname hebben scholen meer last van een soort psychologische grens ("*Moet ik voor die paar leerlingen een heel profiel aanbieden*"). Wat het huidige systeem relatief duur maakt is het systeem van deelvakken in het ene en de verwante heelvakken in het andere profiel: naast lessen voor bij voorbeeld het deelvak natuurkunde moeten er ook lessen voor het heelvak natuurkunde op het rooster staan. De *mate van profieldeelname* heeft slechts een bescheiden invloed op de 'betaalbaarheid'.

Als leerlingen in alle profielen in gelijke mate doorstromen van 4havo naar 5havo, zouden de percentages van 4havo in het ene jaar en 5havo in het daaropvolgende jaar gelijk moeten zijn. Dat blijkt ook vrijwel volledig het geval te zijn. Verschillen liggen in de orde van tienden van procenten. Over de gehele populatie genomen kan men dus concluderen dat de leerlingen voor wat betreft doorstroom naar een hoger leerjaar op de juiste plek terecht gekomen zijn.

In 5 havo is de verdeling tussen de Maatschappij- en Natuurprofielen conform de verdeling in 4 havo. De belangstelling binnen de Maatschappijprofielen voor CM (31-32%) en EM (39-39%) is zo goed als identiek.

4 havo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	31%	30%	31%
Economie en Maatschappij	39%	39%	39%
Natuur en Gezondheid	15%	16%	17%
Natuur en Techniek	15%	15%	13%

5 havo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	37%	31%	32%
Economie en Maatschappij	35%	41%	39%
Natuur en Gezondheid	13%	14%	15%
Natuur en Techniek	15%	14%	14%

Profielkeuze vwo

Ook wat de profielkeuzes in 4vwo betreft kan gesproken worden van een zekere stabiliteit: de maatschappijprofielen blijven iets meer dan de helft van de leerlingen trekken (53%), de natuurprofielen iets minder dan de helft (47%). En ook bij dit onderzoek kan wederom geconstateerd worden dat op scholen die het onderwijs in de 4^e klas in stromen organiseren een hoger percentage leerlingen voor de natuurprofielen kiest dan op scholen die leerlingen meteen hun profiel laten kiezen.

Tijdens de nabespreking op 31 oktober wordt dat verklaard doordat leerlingen en hun ouders altijd *het hoogste* willen. Als er voor een stroom wordt gekozen hoeft nog niet meteen gesproken te worden over de aanleg voor bepaalde vakken; dat ligt anders bij de keuze voor een profiel. Het gevolg is, volgens enkelen, dat door het aanbieden van stromen te veel leerlingen voor de N-stroom kiezen. Vervolgens blijkt dat een aantal geen aanleg in deze richting heeft en in de loop van de 4^e moet switchen naar de M-stroom of het jaar moet overdoen. N-deelname stimuleren is volgens geen van de aanwezige scholen de drijfveer geweest om het onderwijs eerst in stromen te organiseren: stromen bied je aan om leerlingen meer tijd voor een definitieve profielkeuze te geven.

Net als op de havo is er wel enige verschuiving zichtbaar van NT naar NG: in kleine stapjes loopt NT iets terug (van 21 naar 19 naar 17%) en neemt NG iets toe (van 28 twee jaar terug, via 29 vorig jaar naar 30% nu). De verklaring wordt gezocht in de veranderde instroomeisen van het hoger onderwijs. Een verschuiving die schoolleiders vorig jaar verwachtten. Schoolleiders voorspelden toen echter een veel grotere verschuiving van NT naar NG (zie 'Profielkeuze havo' op de vorige pagina). Dat laat overigens onverlet dat op schoolniveau een verschuiving van 21 naar 17% organisatorisch behoorlijk ingrijpend zou kunnen zijn (het betreft een vermindering van circa 20%). Dat wordt tijdens de nabespreking enigszins weersproken: of je lessen voor *weinig* of *heel weinig* leerlingen moet aanbieden, maakt op zich niet zo veel uit. Wat het duur maakt, is het systeem op zich, met deelvakken en heelvakken naast elkaar (zie ook 'Profielkeuze havo' op de vorige pagina).

Economie en Maatschappij blijft het populairst (35% van de leerlingen kiest dit profiel), Cultuur en Maatschappij wordt net zoals in vorige jaren door zo'n 20% van de leerlingen gekozen.

Als leerlingen in alle profielen op gelijke wijze doorstromen van 4vwo via 5vwo naar 6vwo, zouden de percentages van 4vwo, 5vwo en 6vwo in de daaropvolgende jaren gelijk moeten zijn. Uit de opeenvolgende jaarcijfers komt naar voren dat het aandeel EM iets stijgt en dat het aandeel van de N-profielen (met name NT) iets daalt. De verschillen liggen over de gehele populatie in de orde van circa 4% (hetgeen op schoolniveau ingrijpend kan zijn). Het verschil zou kunnen worden verklaard uit het overstappen van leerlingen van een N-profiel naar een M-profiel (tijdens de nabespreking bevestigd), uit het minder vlot doorstromen van het ene leerjaar naar het andere, of - op schoolniveau - uit een combinatie van beide. Het bevestigt enerzijds het gevoel dat NT voor een aantal leerlingen een moeilijk profiel is, anderzijds is het verschil zo gering dat men in zijn algemeenheid kan concluderen dat de leerlingen voor wat betreft doorstroom naar een hoger leerjaar op de juiste plek terecht gekomen zijn.

4 vwo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	18%	18%	18%
Economie en Maatschappij	33%	34%	35%
Natuur en Gezondheid	28%	29%	30%
Natuur en Techniek	21%	19%	17%

5 vwo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	20%	18%	19%
Economie en Maatschappij	32%	35%	35%
Natuur en Gezondheid	27%	28%	28%
Natuur en Techniek	21%	19%	18%

6 vwo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	---	21%	20%
Economie en Maatschappij	---	33%	35%
Natuur en Gezondheid	---	27%	26%
Natuur en Techniek	---	20%	19%

Keuze voor vakken: uitleg tabel

De scholen is gevraagd in te vullen hoeveel leerlingen in de verschillende leerjaren een bepaald vak in het pakket hebben. In onderstaande tabel staan de percentages voor 4 en 5 havo aangegeven. De tabel laat zich als volgt lezen: 21% van de leerlingen in havo 4 volgt Frans1. In de 5^e klas is dat 17%. In de 4^e klas volgt 71% van de leerlingen geschiedenis, in de 5^e klas 72%. Op grond van de profielkeuze (geschiedenis is een verplicht vak in zowel Cultuur en Maatschappij als Economie en Maatschappij) zou 71% van zowel de 4^e klassers als de 5^e klassers geschiedenis moeten volgen. Het vak wordt dus door ongeveer 1 procent van de leerlingen met een natuurprofiel gekozen. Leerlingen die nog niet hun keuze voor een profiel en een vak (of vakken) in het vrije deel gemaakt hebben, zijn niet meegewogen.

In een enkel geval zijn er opmerkelijke verschillen te constateren in de percentages voor een bepaald vak in verschillende leerjaren. Dit heeft voornamelijk te maken met de start en/of afsluiting van bepaalde vakken. Zo staat op veel scholen wiskunde A1 op de havo in zijn geheel in de 4^e klas geprogrammeerd. Ook sluit een deel van de scholen de deeltalen in het voorexamenjaar af, waardoor de percentages in het laatste jaar lager zijn dan in het jaar daarvoor.

Bij het verwerken van de gegevens bleek dat ongeveer 20% van de scholen de cijfers niet correct opgaf (hetgeen bij voorbeeld bleek uit een discrepantie tussen het percentage leerlingen dat volgens opgave van de school wiskunde B1,2 volgt en het percentage leerlingen dat volgens diezelfde school

NT als profiel heeft). In een aantal gevallen konden de gegevens worden herleid tot de juiste getallen. Waar dat niet lukte, zijn de gegevens niet gebruikt.

4havo n = 186, 5havo n = 206

vak	4havo	5havo	Profielkeuze 4 – 5	vak	4havo	5havo	Profielkeuze 4 – 5
FA1	21%	17%		WA1	29 %	17%	31-32 %
FA12	18%	20%	31-32 % *	WA12	40%	41%	39-39 %
DU1	48%	39%		WB1	17%	16%	17-15 %
DU12	23%	23%	31-32 % *	WB12	15%	15%	13-14 %
SP1	1%	1%		CK2	14%	12%	31-32 % **
SP12	0%	0%		3BV	12%	10%	
GS	71%	72%	71-71 %	3MU	3%	3%	
AK	48%	48%	39-39 %	3DA	0%	0%	
ML	3%	3%		3DR	0%	0,0%	
M&O	29%	29%		TE	10%	11%	
EC1	39%	38%	31-32 %	MU	3%	3%	
EC12	42%	42%	39-39 %	HV	3%	4%	
SK	30%	29%	29-29 %	TW	0%	0%	
BI	38%	34%	17-15 %	INF	13%	11%	
NA1	17%	16%	17-15 %	LO2	3%	3%	
NA12	14%	15%	13-14 %	KCV	0%	0%	
FI	1%	1%		Overig	1%	1%	***

* Leerlingen in het profiel CM kunnen kiezen welke moderne vreemde taal zij in dit profiel nemen. De percentages voor Fa1,2 en Du1,2 moeten samen minstens 31% (in de 4^e) of 32% (in de 5^e) zijn.

** Scholen kunnen ook het overgangsprofiel aanbieden, waardoor CKV2,3 nog niet verplicht is en vervangen kan worden door een traditioneel kunstvak, een taal, filosofie, maatschappijleer of aardrijkskunde.

*** Waaronder Arabisch 1(2), Turks 1(2) en Spaans als startersvak. Dit laatste vak scoort ongeveer 0,5%.

Keuze voor vakken: havo

Wat opvalt is dat de keuze voor Duits aanzienlijk groter is dan de keuze voor Frans: ongeveer 70% van de leerlingen heeft Duits in het pakket, ongeveer 40% Frans. Slechts weinig leerlingen (kunnen) kiezen voor een andere taal dan Frans of Duits: 1% heeft Spaans in het pakket en een verwaarloosbaar percentage leerlingen (samen minder dan 1%) Turks of Arabisch (gescoord bij "Overige").

Tussen de 40 en 45% van de leerlingen volgt een hele taal. Duits is ook dan populairder dan Frans, maar het verschil is niet zo groot. De uitkomsten zijn ongeveer gelijk aan die in het schooljaar 1999-2000.

De meeste leerlingen in het profiel Cultuur en Maatschappij volgen een kunstvak: of een CKV2,3 combinatie (circa 15%) of een traditioneel kunstvak (tekenen wordt door 10%, muziek en handvaardigheid worden beide door 3% van de leerlingen gekozen). CKV2,3 wordt aanzienlijk meer gekozen dan in 1999-2000 (van circa 7% toen, naar circa 15% nu), hetgeen er op duidt dat aanzienlijk meer scholen het definitieve CM-profiel hebben ingevoerd (ongeveer de helft van het aantal scholen).

Vakken die vaak in het vrije deel gekozen worden zijn biologie (buiten de NG-leerlingen nog circa 20% van de leerlingen), management & organisatie (een kleine 30% van de leerlingen) en informatica (tussen de 10 en 15%).

Ook aardrijkskunde zit vaak in het pakket (bijna 50% van de leerlingen). Waarschijnlijk wordt het mede veel gekozen omdat aardrijkskunde een keuzemogelijkheid is in het overgangsprofiel CM.

In slechts zeer beperkte mate vullen leerlingen een deelvak aan tot heelvak. Bij wiskunde is te zien dat een beperkt percentage leerlingen de bij het profiel horende wiskunde vervangt door een wiskunde met een grotere studielast (minder dan 2%).

In vergelijking met 2 jaar terug is de belangstelling voor management & organisatie afgenomen. In 1999-2000 koos circa 40% van de leerlingen dit vak, nu is dat circa 30%. Tijdens de nabespreking met een steekproef van scholen werd die verminderde belangstelling verklaard door te stellen dat het leerlingen langzamerhand duidelijker is geworden wat het vak inhoudt, waardoor de keuze voor dit vak in het vrije deel voor minder leerlingen interessant is. Scholen slagen er namelijk inmiddels beter in hun leerlingen adequaat voor te lichten over de inhoud van de te kiezen vakken.

Daarnaast wordt als verklaring voor de afname van de belangstelling genoemd dat door de verkleining van het met examenvakken te vullen deel van het vrije deel (in verband met de verlichtingsmaatregelen) dit relatief grote vak minder aantrekkelijk is. Hierdoor wordt ook de per vak afgenomen belangstelling in vergelijking met vorige peilinggegevens, die zich bij bijna alle vakken voordoet, verklaard.

Als de percentages voor het vrije deel worden opgeteld, kan worden geconstateerd dat bijna alle havo-leerlingen één (deel)vak in het vrije deel kiezen. Dat wordt tijdens de nabespreking bevestigd.

Keuze voor vakken: uitleg tabel

De scholen is gevraagd in te vullen hoeveel leerlingen in de verschillende leerjaren een bepaald vak in het pakket hebben. In onderstaande tabel staan de percentages voor 4, 5 en 6 vwo aangegeven. De leerlingen die nog niet hun profiel en vak (of vakken) in het vrije deel hebben gekozen, zijn niet meegeteld.

Voor uitleg over het lezen van onderstaande tabel: zie pagina 5, voorafgaand aan de tabel voor havo.

4vwo n = 131, 5vwo n = 211, 6vwo n = 212

vak	4vwo	5vwo	6vwo	Profielkeuze 4 – 5 - 6	vak	4vwo	5vwo	6vwo	Profielkeuze 4 – 5 – 6
LA	18%	19%	18%		WA1	16%	17%	17%	18-19-20 %
GR	7%	7%	7%		WA12	35%	35%	36%	35-35-35 %
KCV	25%	24%	15%		WB1	30%	26%	25%	30-28-26 %
DU12	20%	22%	23%	18-19-20 % *	WB12	20%	24%	24%	17-18-19 %
FA12	23%	24%	25%	18-19-20 % *	CK2	8%	8%	8%	18-19-20 % **
SP12	2%	2%	1%		3BV	10%	8%	7%	
GS	55%	56%	58%	53-54-55 %	3MU	4%	3%	3%	
AK	43%	43%	45%	35-35-35 %	3DA	0%	0%	0%	
ML	1%	3%	3%		3DR	0%	1%	1%	
M&O	22%	28%	31%		TE	7%	8%	8%	
EC1	26%	24%	22%		MU	3%	3%	3%	
EC12	38%	38%	38%	35-35-35 %	HV	1%	1%	1%	
SK1	27%	26%	23%	30-28-26 %	TW	0%	0%	0%	
SK12	20%	22%	23%	17-18-19 %	INF	11%	14%	11%	
NA1	30%	28%	26%	30-28-26 %	FI	5%	7%	7%	
NA12	18%	21%	21%	17-18-19 %	LO2	1%	1%	0%	
BI1	22%	11%	8%		Overig	1%	1%	1%	***
BI12	32%	37%	34%	30-28-26 %					

* Leerlingen in het profiel CM kunnen kiezen welke taal (modern of klassiek) zij in dit profiel nemen en of zij een tweede taal in dit profiel kiezen. In het overgangsprofiel zijn verschillende keuzes mogelijk, in het definitieve profiel is er naast één verplichte taal de keuze voor een tweede taal of filosofie.

** Scholen kunnen ook het overgangsprofiel aanbieden, waardoor CKV2,3 nog niet verplicht is en vervangen kan worden door een traditioneel kunstvak, een taal, filosofie, maatschappijleer of aardrijkskunde.

*** Waaronder CKV1 (gymnasium), Fries, Arabisch 1(2), Turks 1(2) en Spaans als startersvak. Dat laatste vak scoort in 4vwo ongeveer 1%.

Keuze voor vakken: vwo

In tegenstelling tot op de havo is op het vwo Frans (iets) populairder dan Duits. Bij de klassieke talen wint Latijn het met overmacht van Grieks (circa 18 versus circa 7%). In vergelijking met 1999-2000 is er sprake van een lichte terugloop bij de talen. Maar die terugloop lijkt weinig met een verminderde belangstelling voor talen te maken te hebben. Eerder moet de verklaring er in gezocht worden dat in vergelijking met twee jaar geleden een afname heeft plaatsgevonden van het *aantal* gekozen (deel)vakken in het vrije deel, hetgeen tijdens de nabespreking wordt bevestigd. De vwo-leerling kiest nu door de bank genomen één (deel)vak in het vrije deel, terwijl de eerste lichtingen vaak 2 of meer (deel)vakken kozen. Afgezien van deze afname over het geheel, blijven de voorkeuren voor vakken in het vrije deel op één vak na stabiel.

Niet stabiel in vergelijking met twee jaar terug is de keuze voor management & organisatie. Weliswaar is het nog steeds het populairste vak in het vrije deel, maar in 1999 koos zo'n 40% dit vak en dit jaar is dat zo'n 30% (het vak begint op veel scholen pas in het 5e leerjaar). Zoals ook al voor de havo aangegeven: scholen achten zichzelf inmiddels beter in staat leerlingen voor te lichten over de inhoud van de te kiezen vakken. Daardoor is management & organisatie voor minder leerlingen een interessant vak. Tijdens de nabespreking werd gesteld dat iets soortgelijk ook voor lo2 en informatica geldt: de eerste lichtingen leerling verwachten dat die vakken veel praktischer ingevuld zouden zijn dan ze uiteindelijk bleken, waardoor ze voor een aantal leerlingen minder aantrekkelijk bleken.

Daarnaast zijn populair: economie1 (circa 25%), biologie1 (een dikke 20%, op veel scholen aan het eind van de 4^e klas afgerond), informatica (tussen de 10 en 15%) en filosofie (circa 7%). Filosofie kan overigens ook een profielvak zijn (in het profiel CM). Aardrijkskunde wordt ook veel gekozen, waarschijnlijk mede doordat het in het overgangsprofiel CM wordt aangeboden.

In beperkte mate vullen leerlingen een deelvak aan tot heelvak: het is bij voorbeeld zichtbaar bij scheikunde (circa 4%). Zo'n 5% ruilt de wiskunde die hoort bij zijn of haar profiel in voor een ander wiskunde-programma waardoor uiteindelijk de keuze voor wiskunde B1,2 3 tot 5% groter is dan op grond van de profielkeuze verwacht mag worden.

Zittenblijven en slagen/zakken (vragen 4 t/m 32)

Zittenblijven (vragen 4 t/m 21)

4^e klas havo

Slechts enkele scholen zijn er toe overgegaan het zittenblijven in 4 havo af te schaffen (1%). De meeste scholen hebben niet ervaren dat er de laatste jaren meer of minder leerlingen in 4 havo bleven zitten. Ongeveer 40% van de scholen heeft wel ervaren dat het percentage zittenblijvers in 4 havo dit jaar groter of kleiner was in vergelijking met de vorige 3 à 4 jaar (zie vraag 4 in de bijlage). Veertien procent merkt op dat er aanzienlijk minder leerlingen bleven zitten en 25% vult in dat het percentage zittenblijvers is toegenomen. Die toe- of afname is in omvang gemiddeld zo'n 10 procentpunt. Met andere woorden, op de scholen die een verandering constateren steeg het percentage zittenblijvers van bij voorbeeld 20 naar 30% of het daalde het van bij voorbeeld 20 naar 10%.

Op grond van de uitslag bij vraag 6 (zie bijlage) en de gegevens uit eerdere peilingen (zie peiling 1 in 2000-2001) mag geconcludeerd worden dat de toe- of afname van het percentage zittenblijvers op veel scholen samenhangt met de invoering van de tweede fase: vanaf dat moment heeft zich op scholen een verandering in percentages voorgedaan. Op een aantal scholen is een toename van het aantal zittenblijvers pas later gekomen en op een aantal scholen is het aantal zittenblijvers vorig jaar inmiddels weer afgenomen.

Tijdens de nabespreking wordt opgemerkt dat scholen in deze nog zoekende zijn: de komende jaren moeten scholen hun weg nog vinden in een adequaat determinatie- en selectiebeleid, zullen er aanpassingen in de onderbouw plaatsvinden waardoor verwacht mag worden dat het doorstroomrendement verbetert, zullen scholen verbeteringen in hun organisatie aanbrengen, zullen docenten meer specifieke tweede fase-deskundigheid hebben opgedaan etc. Daardoor verwachten scholen dat op termijn het percentage zittenblijvers in de 4^e klas zal afnemen.

Van hen die een aanzienlijke toename van het percentage doublanten in 4 havo waarnamen, zegt ongeveer de helft dat die toename niet gebonden is aan bepaalde profielen, groepen of vakken. De enkele school (17 in totaal) die de zittenblijvers wel kan indelen, ziet het zittenblijven vooral meer in de natuurprofielen voorkomen. Maar er zijn onder die 17 scholen ook scholen die het zittenblijven juist minder in deze profielen constateren.

Meer zittenblijven wordt met name toegeschreven aan de toename van de omvang van het programma en het gebrek aan inzet bij de leerlingen (zie vraag 8). Vorig jaar werden ook als verklaring voor de toename vaak de 'onwennigheid van docenten' en 'de toegenomen druk door schoolexamens en examendossier' genoemd. Die twee verklaringen zijn volgens de scholen ook nu niet onbelangrijk, maar veel minder sterk van invloed dan vorig jaar. De afname wordt net als vorig jaar vooral verklaard door de betere begeleiding en de adequate organisatie van de tweede fase (zie vraag 9). En net als vorig jaar verklaart men minder zittenblijven ook uit de verruimde herkansingsmogelijkheden.

Tijdens de nabespreking wordt opgemerkt dat zittenblijven in 4 havo meer dan voorheen leidt tot schoolverlaten: een grotere groep dan voorheen maakt een overstap naar het middelbaar beroepsonderwijs.

Overigens blijkt of en de mate waarin dit voorkomt van school tot school te verschillen: zo'n overstap blijkt sterk samen te hangen met de mate waarin hij door de school gestimuleerd wordt en de aanwezigheid van (goede) roc-faciliteiten in de nabije omgeving.

Ook wordt tijdens de bespreking opgemerkt dat scholen meer dan voorheen de neiging hebben leerlingen na 3 vwo een vervolg in 4 havo te adviseren. Zelf hebben ze het gevoel dat zo'n overstap positief kan zijn (voor zo veel leerlingen als mogelijk een vervolg in het vwo openhouden en een overstap naar havo adviseren als een vwo-vervolg toch als (voorlopig) niet haalbaar moet worden beschouwd) en dat ze via de kwaliteitskaart voor dit uitgangspunt een onverdiende straf oplopen.

In zijn algemeenheid blijkt uit de antwoorden op vraag 8 en 9 in vergelijking met vorig jaar een verminderde ongerustheid en toegenomen tevredenheid: men is minder radicaal in de antwoorden, men vindt de docenten minder onwennig en men is van oordeel dat er beter begeleid wordt. Ook blijkt uit de antwoorden grotere tevredenheid over hoe men zelf de 2^e fase georganiseerd heeft.

4^e klas vwo

Ook voor 4 vwo zijn maar enkele scholen er toe overgegaan het zittenblijven af te schaffen (1%). Iets meer dan 70% ziet geen verschil in het percentage zittenblijvers dit jaar in vergelijking met vorige jaren. Iets meer dan een kwart van de scholen heeft ondervonden dat het percentage zittenblijvers in 4 vwo groter (20%) of kleiner (8%) was dan in de vorige 3 à 4 jaar. Als er meer of minder bleven zitten dan gaat het om een dikke 10% meer of minder.

Ook voor het vwo lijkt het er op dat op de scholen die veranderingen in de doorstroom constateren (meer of minder zittenblijvers) die veranderingen samenvallen met de invoering van de 2e fase. Ook voor het vwo, blijkt tijdens de nabespreking, verwacht men dat meer zittenblijven van tijdelijke aard zal zijn: als scholen eenmaal hun weg hebben gevonden, zullen de doorstroomcijfers waarschijnlijk conform de cijfers in de jaren voorafgaand aan de tweede fase zijn.

Van hen die een aanzienlijke toename van het percentage doublanten in 4 vwo waarnamen, zegt meer dan 60% dat die toename niet gebonden is aan bepaalde profielen, groepen of vakken. De enkele school die de zittenblijvers wel kan indelen, ziet het zittenblijven vooral in de natuurstroom of natuurprofielen voorkomen (8 keer genoemd).

De toename wordt vooral geweten aan de toename van de omvang van het programma en aan een inadequate selectie bij de overgang van klas 3 naar 4. De afname wordt net als voor 4 havo verklaard door de betere begeleiding en de adequate organisatie van de tweede fase, maar ook wordt vaak ingevuld dat men het 'studiehuis' geschikt acht voor vwo-leerlingen.

Tijdens de nabespreking is de vraag aan de orde gesteld wat de zittenblijvers het jaar daarop gaan doen. Uit de antwoorden bleek dat zittenblijven in de 4^e klas vwo meer dan voorheen leidt tot een overstap naar de 4^e klas havo, dat een aantal zittenblijvers met een N-profiel het jaar overdoet in een M-profiel (of een combinatie van deze twee), maar dat verreweg de meesten het jaar gewoon overdoen op dezelfde afdeling met hetzelfde profiel (dezelfde stroom).

Net als voor de havo blijkt uit wat ingevuld is bij vraag 14 en 15 (en de identieke vragen uit peiling 1 van vorig jaar) een grotere tevredenheid over de eigen organisatie van de tweede fase en constateert men minder onwennigheid bij en een betere begeleiding door docenten in vergelijking met een jaar terug.

5^e klas vwo

Voor 5 vwo hebben meer scholen het zittenblijven afgeschikt (6%). Iets meer dan 20% van de scholen geeft aan dat het percentage zittenblijvers in 5 vwo groter (9%) of kleiner (12%) was dan voorheen. Als specifiek naar een vergelijking met vorig jaar wordt gevraagd, liggen de percentages precies andersom. Er lijkt geconcludeerd te mogen worden dat het zittenblijven in 5 vwo over de gehele linie gezien sinds de invoering van de 2^e fase toe- noch afgenomen is, en als de uitslag van peiling 1 van vorig jaar erbij betrokken wordt eerder iets lijkt afgenomen dan toegenomen. Ook hier blijkt uit de antwoorden op vraag 16 en 18 dat veranderingen gemiddeld 10 procentpunt meer of minder bedragen.

Het aantal scholen dat meer zittenblijven vooral bij bepaalde profielen of groepen constateert of aan bepaalde vakken wijt, is zo gering dat daar geen conclusies aan kunnen worden verbonden. De belangrijkste verklaring voor de toename van het zittenblijven is volgens de invullers de toegenomen omvang van het programma (zie vraag 20). Als het percentage zittenblijvers is afgenomen dan komt dat net als in de 4^e door de betere begeleiding, de adequate studiehuisorganisatie en de geschiktheid van de studiehuisdidactiek voor deze leerlingen. Ook het gegeven dat de leerlingen de herkansingen kunnen maken, beïnvloedt de doorstroom positief. In vergelijking met vorig jaar zijn de verklaringen voor meer of minder zittenblijven nu vaker toegespitst: vaak worden 1 of 2 items genoemd, terwijl vorig jaar geregeld een mêlee aan verklaringen werd gegeven. Blijkbaar heeft men er inmiddels meer zicht op op welk terrein de schoen echt wringt of wat er echt toe doet.

Slagen/zakken (vragen 22 t/m 32)

Slagen/zakken op de havo

Het percentage geslaagden havo nieuwe stijl was op de scholen die aan dit onderzoek meewerkten dit jaar gemiddeld 89,9% en vorig jaar gemiddeld 89,0% (zowel havo-oud als havo nieuwe stijl vorig jaar, zie vraag 22). Beide jaren gelden als jaren waarin een hoog percentage geslaagden te melden is. Er is ook gekeken of er bij de vroege (en late) starters op de havo iets opvallends te zien is in een vergelijking tussen dit en vorig jaar. Dat bleek niet het geval: de vroege starters die aan het onderzoek meewerkten (23 scholen) kenden ook vorig jaar, met hun eerste lichting 'nieuwe stijl', een slagingspercentage van ongeveer 90%.

Veel scholen waren zelf verrast door het hoge slagingspercentage op de havo. Uit de antwoorden op vraag 23 blijkt dat men voor alle profielen het percentage geslaagden eerder opvallend hoog dan opvallend laag vindt.

Tijdens de nabespreking blijken scholen tevreden over het slaagpercentage. Wel wordt er bij opgemerkt dat de percentages van afgelopen jaar geen garantie geven voor volgende jaren. Het gevoel bestaat dat er voor enkele vakken coulant is omgesprongen met de bepaling van het cijfer voor het centraal examen. Zal dat de komende jaren weer gebeuren? Zullen scholen op grond van de examens van afgelopen jaar meer leerlingen laten doorstromen? Ook op dit terrein zeggen scholen dat het nog te vroeg is om conclusies te trekken: net als bij het zittenblijven moeten scholen op dit terrein hun weg nog vinden.

Ongeveer 70% van de gezakten gaat volgend jaar een nieuwe poging op de eigen school wagen, een kleine 20% stapt over naar het vavo en zo'n 6% gaat naar het mbo (stopt met havo, vraag 27, antwoord c). Als ze op de eigen school blijven, dan moeten ze (uitzonderingen daargelaten) meestal het hele laatste leerjaar overdoen. Tijdens de nabespreking bleek dat dat haast altijd geïnterpreteerd moet worden als *alleen de vakken met centraal examen* en tijdens die bespreking meldden scholen dat ze steeds vaker pogingen deden om maatwerk per leerling te gaan leveren.

Slagen/zakken op het vwo: vroege starters

De vroege starters op het vwo brachten in 2001 hun eerste lichter 'nieuwe stijlers' naar het tweede fase-examen. Volgens opgave van de aan dit onderzoek deelnemende scholen deed die eerste lichter het buitengewoon goed: er werd een slagingspercentage van gemiddeld 92,9 gehaald, terwijl deze scholen vorig jaar (oude stijl) een slagingspercentage van 90,0 kenden.

Ook voor het vwo zijn de scholen zelf verrast door deze uitslag: voor alle profielen vindt men het percentage geslaagden geregeld opvallend hoog en zelden opvallend laag (zie vraag 25).

Tijdens de nabespreking blijkt dat scholen ook voor het vwo het gevoel hebben dat *Resultaten behaald in het verleden geen garantie voor de toekomst bieden*: de komende jaren zullen scholen op dit terrein hun weg nog moeten vinden. Waren de examens misschien wat makkelijk? Is men bij de cijferbepaling wellicht wat coulant geweest? Is men wellicht zelf wat voorzichtig met doorstroom geweest? Deze en andere vragen rond dit onderwerp zullen scholen voorlopig nog in beslag nemen.

De gezakte vwo-ers op de voorlopersscholen komen bijna allemaal volgend jaar terug om op de eigen school opnieuw te trachten een vwo-diploma te behalen: één op de zeven leerlingen stapt over naar het vavo (of particulier onderwijs, zoals uit de bijschrijvingen bleek). Zij die terugkomen op de eigen school moeten (uitzonderingen daargelaten) volgens de invullers meestal het hele laatste leerjaar overdoen, maar tijdens de nabespreking bleek dat dat geïnterpreteerd moet worden als *alleen de vakken met centraal examen* en tijdens die bespreking meldden scholen dat ze steeds vaker pogingen deden om maatwerk per leerling te gaan leveren (zie ook 'Slagen/zakken op de havo' op de vorige pagina).

Vinden scholen hun leerlingen met een tweede fase-diploma goed geëquipeerd voor het vervolgonderwijs? Tijdens de nabespreking meldden de scholen die hun havo-leerlingen daarover bevraagd hebben, dat ze positieve signalen hebben gekregen: leerlingen voelden zich vaardiger dan hun medestudenten met een diploma oude stijl. Maar ook op dit terrein vragen scholen om geduld: hoe goed de leerlingen voorbereid zijn op het hoger onderwijs kan pas in de loop van een aantal jaren blijken. Bovendien kan de beantwoording van de vraag 'bevuild' worden door de handelwijze van het hoger onderwijs: met name over sommige hbo-opleidingen melden oud-leerlingen dat ze die 'schoolser' ingericht vinden dan ze hoopten en verwachtten.

Slagen/zakken op het vwo: late starters

De late starters scoorden met hun laatste lichter 'oude stijlers' een slaagpercentage van 90,8% (zie vraag 26). Bijna een procent hoger dan vorig jaar. Als de scholen wordt gevraagd wat de gezakten gaan doen, dan is het antwoord: of volgend jaar het examen nog eens op de eigen school doen (44%) of proberen een diploma op het vavo te halen (46%)(of particulier onderwijs, zoals uit de bijschrijvingen bleek). Vaak hebben scholen over een overstap naar het vavo afspraken met een roc gemaakt, soms gezamenlijk met andere scholen voor voortgezet onderwijs uit de gemeente/regio. Tijdens de nabespreking wordt opgemerkt dat de overstap naar het vavo in veel gevallen door de scholen zelf is gestimuleerd. Scholen die ervaringen kunnen melden in het zelf opvangen van bezemleerlingen melden successen: op een enkele leerling na zijn de 'bezemers' geslaagd. Maar de last voor de organisatie is behoorlijk hoog en de inrichting van '*het bezemjaar*' bleek voor de leerlingen niet altijd bevredigend. Het deed een aantal scholen besluiten na ervaringen in de havo voor het vwo alsnog afspraken met het vavo te maken. Sommigen kochten voor hun leerlingen lessen op het vavo in.

Als de leerlingen het examen nog eens op de eigen school doen, dan laten veel scholen de leerlingen kiezen of ze de voldoende cijfers van het schoolexamen of de voldoende van het centraal examen laten staan.

Opstroom (vragen 33 en 34)

Opstroom

Iets minder dan de helft van de scholen constateert dat er in de opstroom van mavo naar havo de laatste jaren iets veranderd is. Van die kleine 50% constateren bijna allen dat die opstroom is afgenomen: gemiddeld was de opstroom in vorige jaren 13%, nu is die gemiddeld nog 7%. Sommigen schreven daar in de marge bij dat de opstroom van mavo naar havo al voor de invoering van de tweede fase tanende was, hetgeen tijdens de nabespreking beaamd wordt. De verklaring voor een lagere opstroom van mavo naar havo wordt gezocht in het gedrag van scholen ("*We ontmoedigen*

het”), het gedrag van leerlingen (“*Ze durven zelf een overstap niet zo goed aan*”) en de grotere bekendheid over de mogelijkheden in het middelbaar beroepsonderwijs. De verminderde opstroom beschouwen scholen over het algemeen niet als een knelpunt.

In de opstroom van havo naar vwo is volgens iets meer dan de helft van de scholen iets veranderd. Ook daar constateert men in bijna alle gevallen een vermindering: van gemiddeld bijna 10% naar nu tussen de 2 en 3%. Ook die vermindering wordt tijdens de nabespreking verklaard vanuit het gedrag van scholen (“*Het is ingewikkelder geworden, want je moet maatwerk leveren, dus we stimuleren niet in alle gevallen*”), van leerlingen (“*Meer leerlingen dan vroeger die naar het wo willen proberen dat nu via het halen van de propedeuse in het hbo*”) en de grotere populariteit van het hbo.

Scholen merken tijdens de nabespreking op dat ‘afstroom’ ingewikkeld is geworden: een leerling terugplaatsen van het vwo naar de havo is haast niet meer te doen zonder ernstig tijd- of rendementsverlies. Het betekent dat aan scholen steeds hogere eisen op het gebied van de determinatie worden gesteld. Scholen achten dat trouwens geen slechte zaak.

BIJLAGE 1: DE VRAGEN (met percentages van de onderzoeksuitkomsten)

KEUZES VOOR STROMEN / PROFIELEN: HAVO EN VWO

Vraag 1 en 2

Wilt u in absolute aantallen aangeven hoeveel havo- en vwo-leerlingen gekozen hebben voor een bepaalde stroom of een bepaald profiel: geeft u de aantallen zoals die aan het begin van het schooljaar 2001-2002 gelden.

4 HAVO

keuze voor stroom

n = 1.082 leerlingen

M-stroom	701	65%
N-stroom	381	35%

alle leerlingen M / N

n = 20.859

M-stroom + CM + EM	14645	70%
N-stroom + NG + NT	6214	30%

keuze voor profielen

n = 19.777 leerlingen

CM	6195	31%
EM	7749	39%
NG	3329	17%
NT	2504	13%

% scholen met stromen	5%
% scholen met profielen	95%

5 HAVO

keuze voor profielen

n = 16.520 leerlingen

CM	5218	32%
EM	6495	39%
NG	2535	15%
NT	2272	14%

% scholen met stromen	0%
% scholen met profielen	100%

4 VWO

keuze voor stroom

n = 6.764 leerlingen

M-stroom	3282	48%
N-stroom	3482	52%

alle leerlingen M / N

n = 14.760

M-stroom + CM + EM	7527	51%
N-stroom + NG + NT	7233	49%

keuze voor profielen

n = 7.996 leerlingen

CM	1484	18%
EM	2797	35%
NG	2425	30%
NT	1326	17%

% scholen met stromen	45%
% scholen met profielen	55%

---

5 VWO

keuze voor profielen

n = 13.664 leerlingen

CM	2594	19%
EM	4736	35%
NG	3853	28%
NT	2481	18%

% scholen met stromen	0%
% scholen met profielen	100%

---

6 VWO

keuze voor profielen

n = 11.397 leerlingen

CM	2288	20%
EM	4025	35%
NG	2975	26%
NT	2109	19%

% scholen met stromen	0%
% scholen met profielen	100%

Meerjarenoverzicht keuzes voor stromen en profielen

4 havo			
Stroom	1999-2000 (circa 8%)	2000-2001(circa 7%)	2001-2002 (circa 5%)
M-stroom	70%	67%	65%
N-stroom	30%	33%	35%

4 vwo			
Stroom	1999-2000 (circa 45%)	2000-2001(circa 44%)	2001-2002 (circa 45%)
M-stroom	48%	47%	49%
N-stroom	52%	53%	51%

4 havo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	31%	30%	31%
Economie en Maatschappij	39%	39%	39%
Natuur en Gezondheid	15%	16%	17%
Natuur en Techniek	15%	15%	13%

5 havo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	37%	31%	32%
Economie en Maatschappij	35%	41%	39%
Natuur en Gezondheid	13%	14%	15%
Natuur en Techniek	15%	14%	14%

4 vwo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	18%	18%	18%
Economie en Maatschappij	33%	34%	35%
Natuur en Gezondheid	28%	29%	30%
Natuur en Techniek	21%	19%	17%

5 vwo			
Profiel	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	20%	18%	19%
Economie en Maatschappij	32%	35%	35%
Natuur en Gezondheid	27%	28%	28%
Natuur en Techniek	21%	19%	18%

6 vwo			
Stroom	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Cultuur en Maatschappij	---	21%	20%
Economie en Maatschappij	---	33%	35%
Natuur en Gezondheid	---	27%	26%
Natuur en Techniek	---	20%	19%

VAKKENKEUZE

3 Keuze voor vakken

Vult u de vragen onder A t/m E alleen in als de leerlingen op uw school op die afdeling in dat jaar zowel hun profielkeuze als de keuze voor examenvakken in het vrije deel al gemaakt hebben.

Wilt u in absolute aantallen aangeven het totaal aan leerlingen in de HAVO dat in het schooljaar 2001-2002 een bepaald (deel)vak zal gaan volgen (zowel op grond van hun keuze voor een profiel als op grond van hun keuzes in het vrije deel).

Vult u dus niet de voor alle leerlingen verplichte vakken in (dus bij voorbeeld niet het vak maatschappijleer uit het gemeenschappelijk deel) en ook niet de schoolleigen vakken (zoals levensbeschouwing of godsdienst).

Als een leerling heeft gekozen voor het gehele vak, waarvan ook een deelvak bestaat (bij voorbeeld Na1,2 als heel vak, terwijl ook het deelvak Na1 bestaat) telt u deze leerling dan alleen mee voor het hele vak en niet ook voor het deelvak.

3 A en B: HAVO 4 en 5

4havo n = 186, 5havo n= 206

vak	4havo	5havo	Profielkeuze 4 – 5	vak	4havo	5havo	Profielkeuze 4 – 5
FA1	21%	17%		WA1	29 %	17%	31-32 %
FA12	18%	20%	31-32 % *	WA12	40%	41%	39-39 %
DU1	48%	39%		WB1	17%	16%	17-15 %
DU12	23%	23%	31-32 % *	WB12	15%	15%	13-14 %
SP1	1%	1%		CK2	14%	12%	31-32 % **
SP12	0%	0%		3BV	12%	10%	
GS	71%	72%	71-71 %	3MU	3%	3%	
AK	48%	48%	39-39 %	3DA	0%	0%	
ML	3%	3%		3DR	0%	0,0%	
M&O	29%	29%		TE	10%	11%	
EC1	39%	38%	31-32 %	MU	3%	3%	
EC12	42%	42%	39-39 %	HV	3%	4%	
SK	30%	29%	29-29 %	TW	0%	0%	
BI	38%	34%	17-15 %	INF	13%	11%	
NA1	17%	16%	17-15 %	LO2	3%	3%	
NA12	14%	15%	13-14 %	KCV	0%	0%	
FI	1%	1%		Overig	1%	1%	***

* Leerlingen in het profiel CM kunnen kiezen welke moderne vreemde taal zij in dit profiel nemen. De percentages voor Fa1,2 en Du1,2 moeten samen minstens 31% (in de 4^e) of 32% (in de 5^e) zijn.

** Scholen kunnen ook het overgangsprofiel aanbieden, waardoor CKV2,3 nog niet verplicht is en vervangen kan worden door een traditioneel kunstvak, een taal, filosofie, maatschappijleer of aardrijkskunde.

*** Waaronder Arabisch 1(2), Turks 1(2) en Spaans als startersvak. Dit laatste vak scoort ongeveer 0,5%.

3 Keuze voor vakken

Vult u de vragen onder A t/m E alleen in als de leerlingen op uw school op die afdeling in dat jaar zowel hun profielkeuze als de keuze voor examenvakken in het vrije deel al gemaakt hebben.

Wilt u in absolute aantallen aangeven het totaal aan leerlingen in het VWO dat in het schooljaar 2001-2002 een bepaald (deel)vak zal gaan volgen (zowel op grond van hun keuze voor een profiel als op grond van hun keuzes in het vrije deel).

Vult u dus niet de voor alle leerlingen verplichte vakken in (dus bij voorbeeld niet het vak maatschappijleer uit het gemeenschappelijk deel) en ook niet de schooleigen vakken (zoals levensbeschouwing of godsdienst).

Als een leerling heeft gekozen voor het gehele vak, waarvan ook een deelvak bestaat (bij voorbeeld Na1,2 als heel vak, terwijl ook het deelvak Na1 bestaat) telt u deze leerling dan alleen mee voor het hele vak en niet ook voor het deelvak.

3 C, D en E: VWO 4, 5 en 6

4vwo n = 131, 5vwo n = 211, 6vwo n = 212

vak	4vwo	5vwo	6vwo	Profielkeuze 4 – 5 - 6	vak	4vwo	5vwo	6vwo	Profielkeuze 4 – 5 - 6
LA	18%	19%	18%		WA1	16%	17%	17%	18-19-20 %
GR	7%	7%	7%		WA12	35%	35%	36%	35-35-35 %
KCV	25%	24%	15%		WB1	30%	26%	25%	30-28-26 %
DU12	20%	22%	23%	18-19-20 % *	WB12	20%	24%	24%	17-18-19 %
FA12	23%	24%	25%	18-19-20 % *	CK2	8%	8%	8%	18-19-20 % **
SP12	2%	2%	1%		3BV	10%	8%	7%	
GS	55%	56%	58%	53-54-55 %	3MU	4%	3%	3%	
AK	43%	43%	45%	35-35-35 %	3DA	0%	0%	0%	
ML	1%	3%	3%		3DR	0%	1%	1%	
M&O	22%	28%	31%		TE	7%	8%	8%	
EC1	26%	24%	22%		MU	3%	3%	3%	
EC12	38%	38%	38%	35-35-35 %	HV	1%	1%	1%	
SK1	27%	26%	23%	30-28-26 %	TW	0%	0%	0%	
SK12	20%	22%	23%	17-18-19 %	INF	11%	14%	11%	
NA1	30%	28%	26%	30-28-26 %	FI	5%	7%	7%	
NA12	18%	21%	21%	17-18-19 %	LO2	1%	1%	0%	
BI1	22%	11%	8%		Overig	1%	1%	1%	***
BI12	32%	37%	34%	30-28-26 %					

* Leerlingen in het profiel CM kunnen kiezen welke taal (modern of klassiek) zij in dit profiel nemen en of zij een tweede taal in dit profiel kiezen. In het overgangsprofiel zijn verschillende keuzes mogelijk, in het definitieve profiel is er naast één verplichte taal de keuze voor een tweede taal of filosofie.

** Scholen kunnen ook het overgangsprofiel aanbieden, waardoor CKV2,3 nog niet verplicht is en vervangen kan worden door een traditioneel kunstvak, een taal, filosofie, maatschappijleer of aardrijkskunde.

*** Waaronder CKV1 (gymnasium), Fries, Arabisch 1(2), Turks 1(2) en Spaans als startersvak. Dat laatste vak scoort in 4vwo ongeveer 1%.

Percentages kleine vakken

vak	4havo	5havo
Tu1	0,02%	0,01%
Tu1,2	0,03%	0,02%
Ara1	0,01%	0%
Sp ele	0,58%	0,26%
Fr1	0,2%	0,2%
Fr1,2	0,03%	0%

vak	4vwo	5vwo	6vwo
Tu1,2	0,1%	0,01%	0,02%
Ara1,2	0,1%	0,02%	0,02%
Ara st	0,03%	0%	0%
Sp ele	1,03%	0,4%	0,4%
Fr1,2	0,03%	0,1%	0,1%

DOUBLEREN

4 HAVO

Vraag 4

Bleven er meer of minder HAVO-leerlingen in de 4^e klas zitten dan *in de voorgaande 3 of 4 jaren?*

n = 207

a wij hebben het zittenblijven (in de 4e klas) afgeschaft	1%	
b het aantal zittenblijvers bleef ongeveer gelijk aan de aantallen van de laatste jaren	60%	
c er bleven aanzienlijk minder leerlingen zitten	14%	Gemiddeld percentage: 10%
d er bleven aanzienlijk meer leerlingen zitten	25%	Gemiddeld percentage: 12%

Vraag 5

Indien d, meer zittenblijvers: komt dat meer voor in bepaalde profielen en/of bij bepaalde groepen en/of komt dat door bepaalde vakken?

n = 49

a er zijn aanzienlijk meer doublanten, maar dat is niet gebonden aan bepaalde profielen, groepen of vakken	51%
b meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel/ de profielen:	37%
c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen:	4%
d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken:	8%

b meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel / de profielen:

(n = 17)

CM: 1 x

EM: 0 x

NG: 3 x

NT: 3 x

CM/EM: 1 x

CM/NT: 1 x

CM/EM/NG 1x

EM/NG: 1x

EM/NT 1x

NG/NT: 5 x

d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken: (n = 4)

ak 2

ec

en

mij

na 2

ne

sk

wi 2

wiA

c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen: (n = 2)

- Cumi-leerlingen (1 x)

- leerlingen die het jaar daarvoor ook zijn blijven zitten (1 x)

4 HAVO

Vraag 6

Bleven er meer of minder HAVO-leerlingen in de 4^e klas zitten dan in *het vorige schooljaar*?

n = 207

a	wij hebben het zittenblijven (in de 4e klas) afgeschaft	1%	
b	het aantal zittenblijvers bleef ongeveer gelijk aan het aantal van het vorige schooljaar	63%	
c	er bleven aanzienlijk minder leerlingen zitten	19%	Gemiddeld percentage: 10%
d	er bleven aanzienlijk meer leerlingen zitten	17%	Gemiddeld percentage: 11%

Vraag 7

Indien d, meer zittenblijvers: komt dat meer voor in bepaalde profielen en/of bij bepaalde groepen en/of komt dat door bepaalde vakken?

n = 33

a	er zijn aanzienlijk meer doublanten, maar dat is niet gebonden aan bepaalde profielen, groepen of vakken	46%
b	meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel/ de profielen:	42%
c	meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen:	3%
d	meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken:	9%

b meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel / de profielen:
(n = 14)
CM: 1x
EM: 0 x
NG: 1 x
NT: 1 x

CM/EM: 2 x
CM/NT: 1 x
CM/EM/NG 2 x
EM/NG: 0 x
EM/NT 1 x
NG/NT: 5 x

d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken: (n = 4)

ak
mij

na 3
sk
wi
wiA
wiB

c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen: (n = 1)
Cumi-leerlingen (1 x)

4 HAVO

Vraag 8

Indien meer zittenblijvers bij vraag 4 en/of 6: Hoe verklaart u de toename van het percentage zittenblijvers in 4 havo?

Invulinstructie

Geef bij alle 11 verklaringen met een 0, 1 of 2 aan of naar uw oordeel deze verklaring juist is.

0 = speelt niet of nauwelijks een rol

1 = speelt enigszins een rol

2 = speelt een grote rol

n = 64	0	1	2
a er zijn strengere overgangsnormen van klas 4 naar klas 5	63%	23%	14%
b de structuur van de tweede fase met schoolexamens en examendossier zorgt voor een te grote toets- of examendruk	38%	44%	19%
c de omvang van het programma is aanzienlijk toegenomen	17%	28%	55%
d de programma's van de verschillende vakken zijn aanzienlijk moeilijker geworden	42%	47%	11%
e de leerlingen kunnen in de profielstructuur niet meer vrij hun vakkenpakket kiezen	34%	38%	28%
f de leerlingen vertonen onvoldoende inzet	23%	47%	30%
g de leerlingen raakten gedemotiveerd door tussentijdse ingrepen / kregen de indruk er wel doorheen gesleept te worden	70%	27%	3%
h het studiehuis is niet geschikt voor havo-leerlingen	41%	44%	15%
i de docenten zijn nog onwennig in de tweede fase	36%	53%	11%
j de schoolorganisatie is nog onvoldoende toegerust op de tweede fase	61%	33%	6%
k de selectie bij de overgang van klas 3 naar 4 was inadequaat	58%	40%	2%

Vraag 9

Indien minder zittenblijvers bij vraag 4 en/of 6: Hoe verklaart u de afname van het percentage zittenblijvers in 4 havo?

n = 50	0	1	2
a er zijn soepeler overgangsnormen van klas 4 naar klas 5	76%	18%	6%
b de structuur van de tweede fase met schoolexamens en examendossier maakt het programma beter studeerbaar	68%	26%	6%
c het programma in zijn geheel is aanzienlijk lichter geworden	82%	12%	6%
d door herkansingen kunnen leerlingen hun resultaten verbeteren	26%	46%	28%
e de leerlingen werken harder / hun motivatie is groter	39%	48%	12%
f het studiehuis is geschikt voor havo-leerlingen	64%	32%	4%
g er wordt meer en/of beter begeleid	14%	58%	28%
h de school heeft de tweede fase adequaat georganiseerd	20%	36%	44%
i er is strenger geselecteerd bij de overgang van klas 3 naar klas 4	64%	30%	6%

4 VWO

Vraag 10

Bleven er meer of minder VWO-leerlingen in de 4^e klas zitten dan in de voorgaande 3 of 4 jaren?

n = 212

a wij hebben het zittenblijven (in de 4e klas) afgeschaft	1%	
b het aantal zittenblijvers bleef ongeveer gelijk aan de aantallen van de laatste jaren	71%	
c er bleven aanzienlijk minder leerlingen zitten	8%	Gemiddeld percentage: 11%
d er bleven aanzienlijk meer leerlingen zitten	20%	Gemiddeld percentage: 11%

Vraag 11

Indien d, meer zittenblijvers: komt dat meer voor in bepaalde profielen en/of bij bepaalde groepen en/of komt dat door bepaalde vakken?

n = 43

a er zijn aanzienlijk meer doublanten, maar dat is niet gebonden aan bepaalde profielen, groepen of vakken	63%
b meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel/ de profielen:	26%
c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen:	4%
d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken:	7%

b meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel / de profielen:

(n = 11)

CM: 1 x

EM: 2 x

NG: 0 x

NT: 1 x

CM/EM: 0 x

CM/NT: 0 x

CM/EM/NG 0 x

EM/NG: 1x

EM/NT 0 x

NG/NT: 6 x

d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken: (n = 3)

du1

fa1

gs

na

wiA

wiB

c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen: (n = 1) leerlingen die niet zelfstandig kunnen werken

4 VWO

Vraag 12

Bleven er meer of minder VWO-leerlingen in de 4^e klas zitten dan in *het vorige schooljaar*?

n = 212

a	wij hebben het zittenblijven (in de 4e klas) afgeschaft	1%	
b	het aantal zittenblijvers bleef ongeveer gelijk aan het aantal van het vorige schooljaar	75%	
c	er bleven aanzienlijk minder leerlingen zitten	9%	Gemiddeld percentage: 8%
d	er bleven aanzienlijk meer leerlingen zitten	15%	Gemiddeld percentage: 13%

Vraag 13

Indien d, meer zittenblijvers: komt dat meer voor in bepaalde profielen en/of bij bepaalde groepen en/of komt dat door bepaalde vakken?

n = 31

a	er zijn aanzienlijk meer doublanten, maar dat is niet gebonden aan bepaalde profielen, groepen of vakken	65%
b	meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel/ de profielen:	23%
c	meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen:	3%
d	meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken:	9%

b meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel / de profielen:

(n = 7)

CM: 0 x

EM: 2 x

NG: 0 x

NT: 1 x

CM/EM: 1 x

CM/NT: 0 x

CM/EM/NG 0 x

EM/NG: 0 x

EM/NT 0 x

NG/NT: 3 x

c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen: (n = 1)
leerlingen die niet zelfstandig kunnen werken

d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken: (n = 3)

ak

du1

fa1

gs

na

wiB

4 VWO

Vraag 14

Indien meer zittenblijvers bij vraag 10 en/of 12: Hoe verklaart u de toename van het percentage zittenblijvers in 4 vwo?

Invulinstructie

Geef bij alle 11 verklaringen met een 0, 1 of 2 aan of naar uw oordeel deze verklaring juist is.

0 = speelt niet of nauwelijks een rol

1 = speelt enigszins een rol

2 = speelt een grote rol

n = 41	0	1	2
a er zijn strengere overgangsnormen van klas 4 naar klas 5	76%	17%	7%
b de structuur van de tweede fase met schoolexamens en examendossier zorgt voor een te grote toets- of examendruk	51%	37%	12%
c de omvang van het programma is aanzienlijk toegenomen	34%	42%	24%
d de programma's van de verschillende vakken zijn aanzienlijk moeilijker geworden	59%	29%	12%
e de leerlingen kunnen in de profielstructuur niet meer vrij hun vakkenpakket kiezen	44%	24%	32%
f de leerlingen vertonen onvoldoende inzet	51%	34%	15%
g de leerlingen raakten gedemotiveerd door tussentijdse ingrepen / kregen de indruk er wel doorheen gesleept te worden	93%	5%	2%
h het studiehuis is niet geschikt voor vwo-leerlingen	98%	2%	0%
i de docenten zijn nog onwennig in de tweede fase	52%	48%	0%
j de schoolorganisatie is nog onvoldoende toegerust op de tweede fase	67%	29%	4%
k de selectie bij de overgang van klas 3 naar 4 was inadequaet	33%	53%	14%

Vraag 15

Indien minder zittenblijvers bij vraag 10 en/of 12: Hoe verklaart u de afname van het percentage zittenblijvers in 4 vwo?

n = 25	0	1	2
a er zijn soepeler overgangsnormen van klas 4 naar klas 5	88%	4%	8%
b de structuur van de tweede fase met schoolexamens en examendossier maakt het programma beter studeerbaar	56%	40%	4%
c het programma in zijn geheel is aanzienlijk lichter geworden	80%	20%	0%
d door herkansingen kunnen leerlingen hun resultaten verbeteren	40%	40%	20%
e de leerlingen werken harder / hun motivatie is groter	44%	40%	16%
f het studiehuis is geschikt voor vwo-leerlingen	28%	36%	36%
g er wordt meer en/of beter begeleid	20%	48%	32%
h de school heeft de tweede fase adequaat georganiseerd	8%	52%	40%
i er is strenger geselecteerd bij de overgang van klas 3 naar klas 4	76%	12%	12%

5 VWO

Vraag 16

Bleven er meer of minder VWO-leerlingen in de 5^e klas zitten dan in de voorgaande 3 of 4 jaren?

n = 210

a	wij hebben het zittenblijven (in de 5e klas) afgeschaft	6%	
b	het aantal zittenblijvers bleef ongeveer gelijk aan de aantallen van de laatste jaren	72%	
c	er bleven aanzienlijk minder leerlingen zitten	12%	Gemiddeld percentage: 9%
d	er bleven aanzienlijk meer leerlingen zitten	9%	Gemiddeld percentage: 11%

Vraag 17

Indien d, meer zittenblijvers: komt dat meer voor in bepaalde profielen en/of bij bepaalde groepen en/of komt dat door bepaalde vakken?

n = 18

a	er zijn aanzienlijk meer doublanten, maar dat is niet gebonden aan bepaalde profielen, groepen of vakken	72%
b	meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel/ de profielen:	22%
c	meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen:	0%
d	meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken:	6%

b meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel / de profielen:

(n = 4)

CM: 1 x

EM: 0 x

NG: 2 x

NT: 0 x

CM/EM: 0 x

CM/NT: 0 x

CM/EM/NG 0 x

EM/NG: 0 x

EM/NT 0 x

NG/NT: 1 x

c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen: (n = 0)

d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken: (n = 1)

du1

fa1

5 VWO

Vraag 18

Bleven er meer of minder VWO-leerlingen in de 5° klas zitten dan in *het vorige schooljaar*?

n = 210

a	wij hebben het zittenblijven (in de 5e klas) afgeschaft	6%	
b	het aantal zittenblijvers bleef ongeveer gelijk aan het aantal van het vorige schooljaar	72%	
c	er bleven aanzienlijk minder leerlingen zitten	10%	Gemiddeld percentage: 8%
d	er bleven aanzienlijk meer leerlingen zitten	12%	Gemiddeld percentage: 12%

Vraag 19

Indien d, meer zittenblijvers: komt dat meer voor in bepaalde profielen en/of bij bepaalde groepen en/of komt dat door bepaalde vakken?

n = 24

a	er zijn aanzienlijk meer dubblanten, maar dat is niet gebonden aan bepaalde profielen, groepen of vakken	50%
b	meer zittenblijven komt vooral voor in het profiel/ de profielen:	46%
c	meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen:	0%
d	meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken:	4%

b meer zittenblijven
komt vooral voor in het
profiel / de profielen:
(n = 11)
CM: 0 x
EM: 2 x
NG: 3 x
NT: 1 x

CM/EM: 1 x
CM/NT: 0 x
CM/EM/NG 1x
EM/NG: 1x
EM/NT 0 x
NG/NT: 2 x

c meer zittenblijven komt vooral voor bij de groep / de groepen: (n = 0)

d meer zittenblijven komt vooral door de resultaten bij het vak / de vakken: (n = 1)

du1

fa1

5 VWO

Vraag 20

Indien meer zittenblijvers bij vraag 16 en/of 18: Hoe verklaart u de toename van het percentage zittenblijvers in 5 vwo?

Invulinstructie

Geef bij alle 11 verklaringen met een 0, 1 of 2 aan of naar uw oordeel deze verklaring juist is.

0 = speelt niet of nauwelijks een rol

1 = speelt enigszins een rol

2 = speelt een grote rol

n = 29	0	1	2
a er zijn strengere overgangsnormen van klas 4 naar klas 5	66%	20%	14%
b de structuur van de tweede fase met schoolexamens en examendossier zorgt voor een te grote toets- of examendruk	45%	45%	10%
c de omvang van het programma is aanzienlijk toegenomen	17%	31%	52%
d de programma's van de verschillende vakken zijn aanzienlijk moeilijker geworden	38%	48%	14%
e de leerlingen kunnen in de profielstructuur niet meer vrij hun vakkenpakket kiezen	41%	28%	31%
f de leerlingen vertonen onvoldoende inzet	45%	31%	24%
g de leerlingen raakten gedemotiveerd door tussentijdse ingrepen / kregen de indruk er wel doorheen gesleept te worden	86%	10%	3%
h het studiehuis is niet geschikt voor vwo-leerlingen	86%	10%	3%
i de docenten zijn nog onwennig in de tweede fase	52%	45%	3%
j de schoolorganisatie is nog onvoldoende toegerust op de tweede fase	69%	28%	3%
k de selectie bij de overgang van klas 3 naar 4 was inadequaar	76%	21%	3%

Vraag 21

Indien minder zittenblijvers bij vraag 16 en/of 18: Hoe verklaart u de afname van het percentage zittenblijvers in 5 vwo?

n = 29	0	1	2
a er zijn soepeler overgangsnormen van klas 4 naar klas 5	75%	21%	4%
b de structuur van de tweede fase met schoolexamens en examendossier maakt het programma beter studeerbaar	43%	50%	7%
c het programma in zijn geheel is aanzienlijk lichter geworden	82%	14%	4%
d door herkansingen kunnen leerlingen hun resultaten verbeteren	21%	48%	31%
e de leerlingen werken harder / hun motivatie is groter	31%	48%	21%
f het studiehuis is geschikt voor vwo-leerlingen	14%	45%	41%
g er wordt meer en/of beter begeleid	20%	52%	28%
h de school heeft de tweede fase adequaat georganiseerd	21%	48%	31%
i er is strenger geselecteerd bij de overgang van klas 3 naar klas 4	62%	28%	10%

SLAGEN / ZAKKEN

Vraag 22

Wat is het percentage geslaagden voor havo nieuwe stijl dit jaar (2001) en het jaar daarvoor (2000)?

n = 199

b het percentage geslaagden havo nieuwe stijl was dit jaar:	89,9%
c het percentage geslaagden havo was vorig jaar (oude of nieuwe stijl)	89,0%

Vraag 23

Was op de havo het *percentage geslaagden* in bepaalde profielen opvallend hoog, niet opvallend of opvallend laag?

n = 192

Aantal geslaagden	0	1	2
	opvallend hoog	niet opvallend	opvallend laag
a Cultuur en maatschappij	21%	74%	5%
b Economie en maatschappij	16%	77%	7%
c Natuur en gezondheid	26%	65%	9%
d Natuur en techniek	32%	61%	7%

De vragen 24 en 25 zijn alleen voor de vroege starters op het vwo

Vraag 24

Voor de starters '98 (vroege starters) op het vwo: Wat is het percentage geslaagden voor vwo nieuwe stijl dit jaar (2001) en het jaar daarvoor (2000)?

n = 56

c het percentage geslaagden vwo nieuwe stijl was dit jaar:	92,9%
d het percentage geslaagden vwo (oude stijl) was vorig jaar:	90,0%

Vraag 25

Was op het vwo het *percentage geslaagden* in bepaalde profielen opvallend hoog, niet opvallend of opvallend laag?

n = 55

Aantal geslaagden	0	1	2
	opvallend hoog	niet opvallend	opvallend laag
a Cultuur en maatschappij	22%	73%	5%
b Economie en maatschappij	25%	73%	2%
c Natuur en gezondheid	25%	71%	4%
d Natuur en techniek	29%	67%	4%

Vraag 26 is alleen voor de late starters op het vwo

Vraag 26

Voor de starters '99 (late starters) op het vwo: Wat is het percentage geslaagden voor vwo dit jaar (2001) en het jaar daarvoor (2000)?

n = 146

c het percentage geslaagden vwo was dit jaar:	90,8%
d het percentage geslaagden vwo was vorig jaar:	89,9%

De vragen 27 en 28 zijn zowel voor de vroege als de late starters

Vraag 27

Wat doen de gezakte havo-leerlingen?

n = 178 (1337 leerlingen)

	% leerlingen
a aantal II dat het examen nog een keer op de eigen school gaat doen	71%
b aantal II dat diploma op het vavo gaat proberen te halen	18%
c aantal II dat stopt	6%
d aantal II waarvan het op school niet bekend is wat ze gaan doen	5%

Vraag 28

Indien a (op eigen school overdoen)

n = 169

a deze leerlingen doen het hele laatste leerjaar over, het programma is in zijn geheel met schoolvakken gevuld	17%
b deze leerlingen doen het hele laatste leerjaar over, enkele onderdelen vinden buiten school plaats (oriëntatie op hoger onderwijs e.d.)	3%
c in principe doen ze het hele laatste leerjaar over, met enkele individueel bepaalde uitzonderingen	59%
d de leerlingen doen (onvoldoende) delen van het tweede fase-programma over	21%

De vragen 29 en 30 zijn alleen voor de vroege starters op het vwo

Vraag 29

Indien van toepassing (vroege starter op vwo): wat doen de gezakte vwo-leerlingen nieuwe stijl?

n = 49 (184 leerlingen)

	% leerlingen
a aantal II dat het examen nog een keer op de eigen school gaat doen	83%
b aantal II dat diploma op het vavo gaat proberen te halen	14%
c aantal II dat stopt	2%
d aantal II waarvan het op school niet bekend is wat ze gaan doen	1%

Vraag 30**Indien a (op eigen school overdoen)**

n = 48

a deze leerlingen doen het hele laatste leerjaar over, het programma is in zijn geheel met schoolvakken gevuld	10%
b deze leerlingen doen het hele laatste leerjaar over, enkele onderdelen vinden buiten school plaats (oriëntatie op hoger onderwijs e.d.)	2%
c in principe doen ze het hele laatste leerjaar over, met enkele individueel bepaalde uitzonderingen	67%
d de leerlingen doen (onvoldoende) delen van het tweede fase-programma over	21%

De vragen 31 en 32 zijn alleen voor de late starters op het vwo
Vraag 31**Indien van toepassing (late starter op vwo): wat doen de gezakte vwo-leerlingen oude stijl?**

n = 134 (796 leerlingen)

	% leerlingen
a aantal II dat het examen nog een keer op de eigen school gaat doen	44%
b aantal II dat diploma op het vavo gaat proberen te halen	46%
c aantal II dat stopt	4%
d aantal II waarvan het op school niet bekend is wat ze gaan doen	6%

Vraag 32**Indien a (op eigen school overdoen): Welke beslissing heeft uw school genomen over de opvang van de bezemleerlingen?**

n = 73

a wij vangen deze als school zelf op en bieden de leerlingen de keuze of de voldoende cijfers van het <i>schoolexamen</i> te laten staan of de voldoende cijfers van het <i>eindexamen</i> te laten staan	45%
b wij vangen deze als school zelf op en bieden de leerlingen alleen de mogelijkheid de voldoende cijfers van het schoolexamen te laten staan	19%
c wij vangen deze als school zelf op en bieden de leerlingen alleen de mogelijkheid de voldoende cijfers van het eindexamen te laten staan	7%
d wij vangen deze als school zelf op: de leerlingen doen bij ons op school het gehele programma over	17%
e de leerlingen staan bij ons ingeschreven, maar volgen onderwijs op het vavo	8%
f anderszins, namelijk Samenwerkingsverband / regionale bezemklas Een combinatie van c en d	4%

OPSTROOM

De vragen 33 en 34 zijn zowel voor de vroege als de late starters

Vraag 33

Als u het laatste jaar vergelijkt met voorgaande jaren constateert u dan in aantallen een opvallende verandering in de opstroom van mavo naar havo?

n = 208

b nee, in aantallen is er geen sprake van een opvallende verandering	56%
c ja, in aantallen is er wel sprake van een opvallende verandering	44%
c1 ja, het percentage instroom van mavo-gediplomeerden in 4 havo was dit jaar ongeveer:	7%
c2 en dat percentage was in vorige jaren ongeveer:	13%

Vraag 34

Als u het laatste jaar vergelijkt met voorgaande jaren constateert u dan in aantallen een opvallende verandering in de opstroom van havo naar vwo?

n = 204

b nee, in aantallen is er geen sprake van een opvallende verandering	47%
c ja, in aantallen is er wel sprake van een opvallende verandering	53%
c1 ja, het percentage instroom van havo-gediplomeerden in (5) vwo was dit jaar ongeveer:	3%
c2 en dat percentage was in vorige jaren ongeveer:	9%

Bijlage 2:
Aanwezigen monitor-bijeenkomst 31 oktober 2001

Mw. C. Oorsprong, Arentheem College, **Arnhem**
Dhr. R.A. Brik, Willem de Zwijger College, **Bussum**
Dhr. K. de Groot , Jacob. P. Thijsse College, **Castricum**
Dhr. J. van Lieshout , Rythovius College, **Eersel**
Dhr. A. Jansen, Stedelijk College Haarlem, **Haarlem**
Dhr. L.J. van Baalen, Bernardinus College, **Heerlen**
Dhr. A.N.R.M. Beemsterboer, Atlas College, **Hoorn**
Dhr. J. Melchior, Da Vinci College Leiden, **Leiden**
Dhr. J.H. Kroon, ISW, **Naaldwijk**
Dhr. D.J. Bruntink, St Oelbert Gymnasium, **Oosterhout**
Dhr. H. Schapenk, Carmel College Salland, **Raalte**
Dhr. S. Bakker, Makeblijde College, **Rijswijk**
Mw. M. Hoogstede-Quik, Gertrudis College, **Roosendaal**
Dhr. M. Sinke, Wartburg College, **Rotterdam**
Dhr. C.G. van der Pol, ISW, **'s-Gravenzande**
Dhr. M. Breuring, Notre Dame des Anges, **Ubbergen**
Dhr. R. Kesselring, SG Were Di, **Valkenswaard**
Dhr. F. Brül, SGM Philips van Horne, **Weert**
Mw. Y.D. Lengkeek, Gymnasium Celeanum, **Zwolle**

Dhr. T. Oudshoorn, namens LPC
Dhr. P. Groenewegen, VVO
Mw. I. Hardebol, OCenW
Dhr. J. Wagemakers, Tweede Fase Adviespunt
Dhr. B. Huijssoon, Tweede Fase Adviespunt (voorzitter)